Sensul fundamental pare a fi, totuşi, acela de „tour, détour, tourner" al gr. τροπή (cf. τροπαιόν, „semn de biruinţă, trofeu", *tropaeum*).

VII

Elemente ungureşti.

Dorângă, dorungă.

'Culme, băţ, prăjină' (*Noua Rev. Rom.*, VIII, 85), *'dorunga,* numită încă şi *părangă*, este un druguleţ aproape de 3 m., gros de 10—12 cm. şi neted; de mijloc îi atarnă, legată de un curmeiu, *crucea* [de unde şi numele de *craşne* al unei specie de dorungă]' (Pamfile, *Industria casnică la Romani*, p. 218).

E ung. *dorong, dorung,* 'phalanga, fustis, pertica, palus (Szamota-Zolnai).

Cuvântul *dorânga*, cu înţeles obscen, e, de sigur, acelaş cuvânt (metaforic). — Cam nu e de familie, şi: *Dolâng*, în „colo „cruce" din 1683 a ispravnicilor de Bucureşti (v. *Anuarul de Geogr. şi Antropogeografie*, an 1914—15, p. 61).

Fodormen.

'Fodormente = mentha, *fodorment caluluj* = Calamenta' (Anonimul Băţăan, d. Cipariu, p. 359).

Evident, ung. *fodormenthe* „minta-creaţă". Cf. n. de fam. *Fodor*, „Cri (din Feodor Theodor); ori: *'i rbe kracze* = mentha' (bibl., p. 343) şi *isztă-creaţa'*, Mentha crispa, mentha fris´e' (Panţu).

Adaugă că din ung. *bodor*, sinonimul lui *fodor*, „cris" (v. Szamota-Zolnai), a em romaneşte n. de bou *bodor* (Pamfile, *Raşinariu*, p. 136) şi de fam. *Bodor, Budur (escu),* iar din quasi-omonimul acestuia, **blodor* (= germ. *blöder?*), apelativul *blotor*, 'homo vanus (Anonimul Bănăţean, p. 330).

Homoc.

'Nisip: *homok* = sabulum' (Anon. Bănăţean, p. 343 Creţu).

Vădit, un ungurism: *homok,* 'dem. Cf. numele topic *Homocea.*

Hurduzău.

'Pod umblător' (rev. „Ion Creangă", II, 219), *'Hurduzău (sic)*, funia groasă cu care se leagă podul' (Vîrcol, *Graiuld in*

BDD-A14616 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:39 UTC)

Vâlcea, 94), *'hărdăzau hurduzău*, funia cea lungă şi groasă, un ştreang rău' (Viciu, *Glosar)*, 'm'au bătut tot cu *hurduzău[l]*' (N. Iorga, *Scrisori şi inscripţii ardelene şi maramureşene*, I, 210)

E ung *hordozó*, „Träger" (cf. *hirhordozó* 'Briefträger'), de la *hordoz*, 'führen, tragen'. — Pentru ideia de legătură, cf *hurduz* din cmilitura *fedeleşului* — acest nume, el însuşi, un ungurism! — : *hurduz-burduz*, lit.: 'legat *burduf* s. *fedeleş*' şi, în special, amfibologia (ung. *hordó*, 'das Fass' şi 'der Träger'), firește exploatată în cimilituri.

Mărădic.

'Urmaş, posteritate' (N. Iorga, *Scris şi inscr ardel. şi maramureşene*, I, p. 233)

E ungurescul *maradék*, idem.

Mereu.

'Iaste întru această biserică o biserică mai mică făcută, a lui Litus, numai dintru o peatră. Şi în lung şi în lat iaste di 40 coţi, însă di o peatră *meriaia*. Şi acoperemântul iărăşi o peatră singură, preste tot *meriae...*' (*Herodot*, trad. vr., ed. N. Iorga, p. 139) = Ἔστι ἐν τῷ τεμένει τούτῳ Λητοῦς νηὸς ἐξ ἑνὸς λίθου πεποιημένος ἔς τε ὕψος καὶ ἐς μῆκος, καὶ τοῖχος, ἔκαστος τούτοισι ἴσος τεσσεράκοντα πηχέων τούτων ἕκαστον ἐστί. Τὸ δὲ καταστέγασμα τῆς ὀροφῆς ἄλλος ἐπικέεται λίθος.... (II, 155). — *'Mereiu*, rotund' („Şezătoarea", II, 42). — *'Meriu*, damblagiu' (Codin, *O seama de cuvinte*, 49; *Ingerul Românuluı*, 351) — *'A se merei*, a înmărmuri, înlemni, încremeni', (Frâncu-Candrea, *Moţu*, 279). — *'Mereu*, încet' (O Densusianu, *Graiul din Ţara Haţegului*, 324). — *'Mieriu*, trufaş, mândru' (Bud, *Poes. pop. din Maramureş*, 80; cf. *ţeapan, înţepat, ţăntoş*, germ *steif* — *'Mereu, meriu*, oblu, despre lemn' (Săghinescu, *Vocabular*, 97) — 'Un lemn retezat, nedespicat şi rotund se zice *mereŭ*' (rev. „Ion Creangă", XIII 50). — *'Méreu* = rectus, sive *mereţè* = recta' (Anon. Bănăţ.) — 'Pădure *mereae*' (Ms. Ac. Rom. no. 4081, f. 32) — 'Codri *merei*' (C. Stamati, *Musa Românească*, Glosar). — *'Merei*, sat în j Buzău' (Frunzescu), 'Tufele-*Mereilor*', *'Merei*, n. de dealuri' *puduroase*, în j. Romanaţi *(ibid.)*. — Alte exemple, v. Tiktin, *s. v*

— Formal şi semantic, cuvântul românesc corespunde perfect ung. *merö*, 'steif, fest, solid, lauter', 'solidus, rigidus,

BDD-A14616 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:39 UTC)

merus'. — Pentru înţelesul de 'solidus, uni, oblu' al lui *merau* din primul exemplu, cf. lat. *solido de marmore templum*, 'prisne de piatră', precum şi n. topic *Piatra-obla*, într'un document din 1392 (O. Densusianu, *Hist. de la langue roumaine*, I, 394). — Sensul, curent, de 'continuus', 'uno tenore', 'într'una', 'într' o'ntinsoare', care e şi cel din ultimele exemple *(codru merei;* cf. *lemn-mereu)*, s'a desvoltat firesce din precedentul, prin ideia intermediară de 'resistenţă, persistenţă'. — Reflexul terminatiunii e, iarăşi, perfect normal: cf. *lepedeu* = *lepedő*, *melesteu menesztо* (A. Scriban), *Ardeu* = *Erdő*, etc 1)

Reteveiu.

'Gourdin, tricot'.

Cihac, înregistrându-l supt forma *retebeiu*, îi dă un etymon cu totul imposibil (nsl. *robatica*). Cuvântul e, probabil, o alterare din **retefeiŭ*, **retesfeiu* = ung. *retesz-fej*, 'caput pessuli, Riegelkopf', atestat la Szamota-Zolnai *(Magyar Oklevél Szótár)*. — *Retez*, 'verrou, barre', însuşi, există în limba noastră (v. Cihac, II, 312).

Roni.

'Ruptura de mal, mlaşniţă [=mlaştniţă], săpătura de apă' (Iord. Golescu, Dicţ ms., f. 262; după excerptele d-lui G. T.-Kirileanu)

Ar fi ung. *rona*, „flach, die Ebene" (cf. *Rona* = *Rodna* şi n. de fam. *Ronai:* Bârlea, *Insemn. din bis. Maramureşului*, p. 229).

Sărîntoc.

'Cerşitor'.

Pascu (*Despre Cimilituri*, I, 199) îl referă la *sărac*, ceeace făcuse de mult Cihac (II, 326). — Probabil, ung. *szarándok*,

1) Deosebit de acest *mereu*. ca şi de *mereu*, *mieriu*, „albastru" (cf totuşi înţelesul de „albăstrele, violete") e refrenul *mereoare*, *merioare*, dintr'un cântec de priveghiu: „Daţi, mereoarelor, surioarelor!" (v. *Calendarul rev. „Ion Creangă"*, pe 1913, p. 94), probabil, deminutiv din *mire* = ngr. Μοῖραι, „zinele ursitoare", mr. *miră*, idem, lat. *(tres) sorores*: cantecul pare, de fapt, o invocaţie către Parce. — Observăm, că Hasdeu. *Etym Magn*, I, col. 498, consideră pe sârb. *merae*, „pustiu" mereu, ca românesc (din l. *merus*, cf. nsl *v mêr*, „ununterbrochen" (Miklosich). — Dial. *hinteu*, „trăsură", din ung. *hintó*, idem, propriu „leagăn", oferă o interesantă paralelă pentru vr. *leagăn*, „trăsură"

BDD-A14616 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:39 UTC)

zarándok, 'peregrin, călător' (sc. după milostenii; rerşitor). — Cf. *žarnă* = sărântoc: Viciu — Şi n. geogr. *Zarand?*

V. Bogrea.

VIII.

Contribuţie la studiul elementelor orientale din limba română.

Cercetătorul per excellentiam al elementelor orientale la noi e d. L. Şăineanu. Cea dintâiu lucrare a sa în aceasta materie (*Elemente turceşti în limba română,* Bucureşti 1885) este an erioară comunicării lui Hasdeu la congresul orientaliştilor din Viena (*Les éléments turcs dans la langue roumaine,* Bucureşti 188) şi po erioară numai lui Rössler (Viena 1865), Cihac (Frankfurt 1 79) şi Miklosich (*Das türkische Element in den Südost- und Osteuropäischen Sprachen,* Viena 1884, cu *Supplemente,* 1 88—90); ca n ă lucrare mai întinsă în chestie, iarăş', a d-l Şăineanu: - colul din „Ro ania", XXX (1901), p. 539 şi u m. d ca geniu capricios al marelui Hasdeu a revenit, — u ocasa „Etymo culum", — la lement orien ale şi ca, d a nt a activi ţi xicografi e ro an i, o sun a de r a o i (a Rud w pănă la d. Popescu-Cio a e .) s'au oc pat c i ele or ent le d'n li ba noa tră. D r aces a san numa' ep de

Bibl a elementelor orientale d'n românește rămâ e o era d-lui Şăine nu: *Influenţa orientală asupra l mbii şi culturii r mâne,* Bucureşti 1900, 3 vol. (Vezi totuşi: recensia d-lu N orga, în „Noua Revistă Română" pe 1901, critica d-lui I Po poviciu, Sibiu 1904, şi „Contribuţiunile" d-lui Teofil Löbe, în „Analele Academiei Române" pe 1908).

Nesocotirea acestei lucrări fundamentele a dus la resultatul, că zeci de etimologii turceşti, propuse în ultimul timp, sânt, în realitate, nişte "plagiate" involuntare: ele erau deja publicate într'însa.

Caracteristic, în această privinţă, e cazul unui învăţat extrem de riguros supt acest raport, d. A. Philippide, care, criticând pe d. Tiktin (*Specialistul român,* Iaşi 1907, p. 31), dă ca

BDD-A14616 © 1920-1921 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:55:39 UTC)